

ALENA PROKOPOVÁ / 28. 4. 2017

Výstava jako iniciační příběh aneb Mezi-obrazy: Archiv kameramana Jaroslava Kučery

V brněnském Domě pánů z Kunštátu začala unikátní výstava, kterou kurátorsky i odborně zaštitila Kateřina Svatoňová. Nejde o statickou monografickou expozici, ale spíš o konceptuální čin rozpohybovaný v časoprostoru a provokující návštěvníkovy tvořivé schopnosti.

Jaroslav Kučera patří k nejoceňovanějším československým kameramanům druhé poloviny 20. století, jeho dílu však nikdy nebyla věnována soustředěná pozornost. Výstava, jejíž vernisáž se uskutečnila v úterý 18. dubna, je výjimečná už tím, že se vůbec zabývá osobností z profese považované za „nesamostatnou“, vnímanou tradičně jen v souvislosti se službou režisérovi či výtvarníkovi filmu. Oblíbeného spolupracovníka Věry Chytilové, Vojtěcha Jasného a dalších významných filmařů navíc nepředstavuje klasickým způsobem. Vnímá ho v „mezerách“ mezi filmy, v rámci neohraničeného tvůrčího procesu, mimo filmové kontexty a stranou konkrétních režisérských osobností. Kateřina Svatoňová, jež je kurátorkou výstavy, tak svébytným způsobem navazuje na svou monografii *Mezi-obrazy: Mediální praktiky kameramana Jaroslava Kučery*. Kniha (jejíž recenzi v Revue najdete [zde](#)) byla na konci března nominována na cenu F. X. Šaldy za mimořádné ediční počiny a práce uměleckohistorické, a také na Cenu Asociace režisérů a scenáristů (ARAS).

Východiskem obojího – knihy a výstavy – (i řady předchozích aktivit Svatoňové) je objev soukromého archivu Jaroslava Kučery. V něm se nacházely dosud nikde nezveřejněné fotografie, koláže, obrazy, zkušební záběry, rodinné snímky a jiné filmové materiály, jejichž prozkoumání a uspořádání vyústilo v aktivní, tvůrčí proces. Ten měl už v případě monografie charakter přesahující knižní médium a zařaditelný

spíš do oblasti konceptuálního umění.

Smyslem výstavy, která je od 19. dubna do 11. června ke zhlédnutí i prožití v brněnském Domě pánů z Kunštátu, není v pojetí Svatoňové „ukazovat film v galerii“ a upozorňovat na jeho obrazové kvality. Nejde jí ani o pouhé představení Kučerovy komplexní osobnosti i jeho specifických postupů. Snaží se vnímat činnosti kameramana a s nimi spojené mediální praktiky v obecném smyslu, smazává hranice mezi fotografickou, filmovou a další soukromou Kučerovou tvorbou a profesionálním natáčením.

Kateřina Svatoňová se v roli kurátorky projevuje jako mediální teoretička i pedagožka, kterou baví hledání souvislostí i objevování nových cest, aniž by zapomínala na možnost otevřené komunikace a provokování tvořivých schopností publika. „Myšlení obrazem“, které bylo vlastní Kučerovi v řadě nejrůznějších oblastí, zahrnuje přístup umělce-kameramana k realitě a v tom nejobecnějším smyslu i možný způsob tvořivé existence. V souladu s tím se návštěva výstavy realizuje v časoprostoru, jež si každý buduje podle svého: vytváří totiž svůj vlastní příběh, sleduje svou vlastní trajektorii mezi obrazy.

Film zde zcela záměrně téměř nehraje roli. Kameramanova tvorba je připomínána, výstava však funguje i bez ní: může silně oslovit i návštěvníka, který na ni přijde nevybaven znalostí kontextů i Kučerovy filmografie. Putování pěti sály výstavního prostoru nabízí příběh v jeho nejryzejší podobě – jako iniciaci spojenou se světlem. Jen k první části – do prvního sálu – má přístup denní svět. Představují se tu ve významových a rytmických sekvencích především soubory fotografií či samostatné fotografie, jejichž pořizování bylo nedílnou součástí Kučerovy existence v 50. – 90. letech minulého století. Nechybějí ani fotografie struktur a textur, jejichž přirozeným pokračováním je Kučerova vlastní výtvarná tvorba.

V druhé části výstavy divák vstupuje do šera, mezi „pohyblivé obrazy“ a vlastně do nich, uvítán symbolicky velkým, detailním záběrem lidského oka. Ve čtyřech sálech se Kučerovy profesionální kameramanské aktivity propojují, překrývají a splývají s nejrůznějšími materiály, jež měly pro svého tvůrce především zkušební charakter, ale jež dnes vnímáme i pro jejich výtvarnou hodnotu. Vytrženy s kontextů a nabídnuty v nových souvislostech, zprostředkovány nejrůznějšími promítacími technikami a médii

na nejrůznější formáty plátna, tvoří nová, působivá spojení v duchu videoartu či avantgardních aktivit.

Vysoké umění se setkává s populární kulturou a prvky každodennosti, rovnocennými se stávají diapositivy s detaily rostlin a záběry z osobitého opusu Věry Chytilové *Ovoce stromů rajských jíme*. Cirkusoví atleti víří vzduchem vytvářejíce abstraktní komentář k životu v hmotě, jehož jinou verzí je sledování noční městské ulice z jedoucího auta.

Film však není zapomenut: Kateřina Svatoňová se svým týmem (Zbyněk Baladrán – architekt výstavy, Bohumil Vašák a Aleš Najbrt – grafický design, Jiří Brožek – střih) do svého konceptu zapojila i dva krátké filmy, na nichž se Kučera kameramansky podílel. Promítají se v posledním, pátém sále, a návštěvník je nucený vynaložit jistou námahu, aby se k nim dostal: musí poodhrnout těžký, černý, sametový závěs. Je odměněn tím, že *Českou rapsodii*, kterou Kučera natáčel s Vojtěchem Jasným pro EXPO 70 v Ósace, může vidět na velkém plátně (v menším rozměru film vystavovali – zcela odlišným a samozřejmě stejně legitimním způsobem – před dvěma lety i autoři výstavy Na film! v Museu Montanelli).

Symbolicky – za plátnem s tímto krásným, leč „oficiálním“ snímkem – výstavu uzavírá málo známý film *1984: Rok Orwella*, jenž je experimentálním záznamem performance Jiřího Sozanského v prostoru vyhořelého Veletržního paláce...

Výstava pojatá jako příběh, zasvěcující do tajemství „mezi-obrazů“, vybízí k opakovanému zážitku. Ten bude pravděpodobně i pro konkrétního návštěvníka pokaždé trochu jiný v souladu s jeho momentálním naladěním. Důležitou součástí výstavy je i doprovodný program, který tvoří přednášky Kučerových spolupracovníků (4. 5. – Jiří Šimůnek: Vizuální efekty v obrazech Jaroslava Kučery a jejich výtvarné kvality, 18. 5. – Jaroslav Brabec: Použití barev ve filmech Jaroslava Kučery).

Komentovanou prohlídku s kurátorkou výstavy Kateřinou Svatoňovou je možné absolvovat 24. 5. Brněnská muzejní noc vyvrcholí čtyři dny předtím – 20. 5. – na nádvoří Domu pánů z Kunštátu projekcí *Sedmikrásek*, ke kterým bude směřovat i odpolední kolektivní aktivita nazvaná ANO, ANO! UDĚLÁME SI HOSTINU! Její účastníci se při vytváření „přeludu opulentní hostiny“ budou inspirovat videozáznam legendární scény z filmu Věry Chytilové, jenž patří k nejznámějším pracím Jaroslava Kučery. Na

slavnou filmovou hostinu, která byla gastronomicky i esteticky velmi zdařile rekonstruována už pro návštěvníky vernisáže, se tak naváže další, tvořivý „mezi-obraz“.

Mezi-obrazy
Archiv kameramana Jaroslava Kučery
Kurátorka: Kateřina Svatoňová
19. 4. – 11. 6. 2017
Dům umění města Brna – Dům pánů z Kunštátu, Dominikánská 9, Brno

Mezi-obrazy: Archiv kameramana Jaroslava Kučery. Kurátorka: Kateřina

Svatoňová, architekt výstavy: Zbyněk Baladrán, grafický design: Bohumil Vašák, Aleš Najbrt (Studio Najbrt), úprava fotografií: Ondřej Bouška, stříh filmových materiálů: Jiří Brožek. Dům umění města Brna – Dům pánů z Kunštátu, Dominikánská 9, Brno, 19. 4. – 11. 6. 2017.

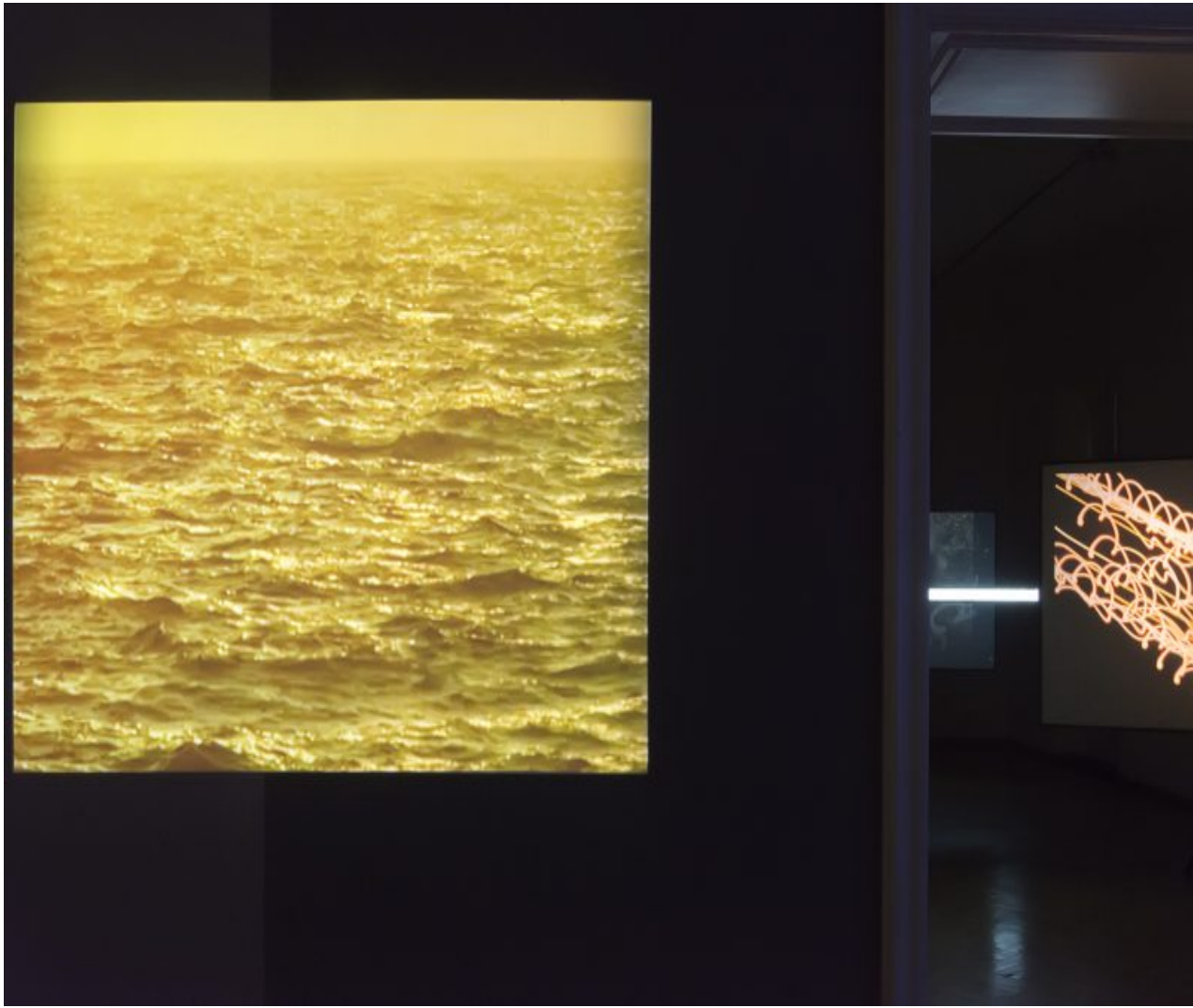

Foto: M. Dvořáková